

19. Perjantaina 28 päivänä helmikuuta 1997

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi vähittäiskau-
pan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta 458

Hallituksen esitys 258/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1997 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi kemiallisten
aseiden kehittämisen, tuotannon, varas-
toinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden
hävittämistä koskevan yleissopimuksen
eräiden määräysten hyväksymisestä ja
yleissopimuksen soveltamisesta annetun
lain ja rikoslain muuttamisesta sekä rikos-
lain muuttamisesta annetun lain kumo-
amisesta 459

Hallituksen esitys 243/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi vuokratalo-
lainojen lainaehtojen muuttamisesta anne-
tun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 4/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi öljysuojara-
hastosta annetun lain muuttamisesta 462

Hallituksen esitys 265/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Lähetekeskustelu

5) Lakialoite laiksi oikeudenkäymiskaa-
ren muuttamisesta „

Lakialoite 7/1997 vp (Markku Pohjola /sd)

6) Lakialoite laiksi rikoslain 6 luvun
2 §:n muuttamisesta 465

Lakialoite 8/1997 vp (Jaakko Laakso /vas
ym.)

Mietintöjen pöydällepano

7) Hallituksen esitys laiksi alueiden ke-
hittämisestä annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 10/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toi-
nen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aho,
Kokkonen, Markkula-Kivisilta, Norrback, Pie-
tikäinen S., Rask, Rauramo ja Veteläinen.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kokkonen, S. Pietikäinen, Rask, Rauramo ja Veteläinen sekä ensi tammikuun 13 päivään äitiysloman vuoksi ed. Brax.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen esitys laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 258/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi viime tiistaina pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on ed. Kääriäinen ed. Jämskäläisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Apukka, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Filatov, Haatainen, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Huotari, Huttu-Juntunen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kantalai-

nen, Karhunen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Laine, Lamminen, Lax, Leppänen P., Lindroos, Lindén, Linnainmaa, Lipponen, Luhtanen, Markkula M., Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Nurmi, Nyby, Ojala R., Olin, Peltomo, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rimmi, Rosendahl, Saari, Saarnio, Sasi, Siimes, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Törnqvist, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström, Wideroos ja Zyskowitz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Gustafsson, Holopainen, Hurskainen, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjalainen, Karjula, Kempainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korteniemi, Koski M., Kukkonen J., Kuoppa, Kääriäinen, Laakso, Lahtela, Laitinen, Lapintie, Lehtosaari, Leppänen J., Liikanen, Lindqvist, Lämsä, Löf, Manninen, Mälyniemi, Mölsä, Ojala A., Partanen, Pekkari, Puhjo, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rehn, Rehula, Rinne, Roos, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Savela, Smeds, Suhola, Takkula, Tennilä, Tykkyläinen, Vanhanen, Vehviläinen, Vihriälä, Virtanen, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestävät edustajat Malm ja Tiusanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Kokkonen, Markkula-Kivisilta, Norrback, Pesälä, Pietikäinen S., Rask, Rauramo ja Veteläinen.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 70 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 9. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laeiksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain ja rikoslain muuttamisesta sekä rikoslain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 243/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**3) Hallituksen esitys laiksi vuokratalolainojen laina-
ehto- ja muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 4/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Kautila: Arvoisa puhemies! Käsitteltävänä oleva lakiesitys vuokratalolainojen laina-
ehto- ja muuttamisesta on sinänsä pieni muutos, joka ei tule koskemaan kovinkaan monia taloyhtiöitä. Se tulee helpottamaan niitä kohteita, joille myönnetään pitkäaikaista perusparannuslainaa tai joiden kokonaispääomamenot muutoin nousevat huomattavasti valtion loppuvuosien lyhen-
nysten suuren nousun vuoksi.

Monia taloyhtiöitä auttoi jo vuonna 96 tehty

asumistuen enimmäisvuokratason alentaminen 3 markkaa neliöltä. Tämä merkitsi sitä, että ensimmäistä vuosimaksua nimettäessä sitä voidaan alentaa, jos vuokra ylittäisi asumistuen enimmäisvuokratason, josta on vähennetty 10 prosenttia. Se on johtanut pienempiin vuosimaksuihin ja mahdollistanut vuokrien alentamisen siitä, mitä vastaavalla alueella olevissa saman ikäisissä aravavuokrataloissa keskimäärin maksetaan. (Hälinää) — Kieltämättä meteliä on vähän liikaa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kehotan edustajia todella rauhoittumaan! Ennen ei jatketa, ennen kuin edustajat rauhoittuvat.

Puhuja: Erittäin huonossa taloudellisessa asemassa tai jopa konkurssitilanteessa olleita ja olevia yhtiöitä on autettu ja tullaan auttamaan joko avustuksin tai velkasaneerauksen keinoin. Samalla näiden tavallisesti taantuvilla paikkakunnilla löyhin perustein rakennettujen pienten taloyhtiöiden osalta voidaan tehdä myös tarpeellisia talojen hoitoon liittyviä saneerauksia. Ongelmaksi jää edelleen 80-luvun lopun kalliiden rakennuskustannusten aikana toteutetut aravavuokratalot, jotka kyllä voivat saada taloudellisissa vaikeuksissa oleville vuokrataloille tarkoitettua avustusta.

Ongelmana on kuitenkin ollut se, että ympäristöministeriö on edellyttänyt, että avustusta saavissa kohteissa ei omistajien sijoittamille omapääomaehtoisille lainoille saa maksaa korkoa. Kuntien ja muiden yleishyödyllisten vuokratalojen omistajien on kuitenkin ollut vaikeaa luopua tertiärlainojen koroista. Näitä taloyhtiöitä on arveltu olevan noin 400. Perusongelma monien sekä omistus- että vuokrataloyhtiöiden osalta on myös se, että vanhan järjestelmän mukaiset korot ovat tällä hetkellä korkeimmillaan 8,5 prosenttia eli selvästi yleisen korkotason yläpuolella ja siitä aiheutuu korkeita asumiskustannuksia.

Sinänsä tyhjät arava-asunnot eivät ole sellainen ongelma kuin usein annetaan ymmärtää. Syyskuussa 96 Asuntorahaston tekemän selvityksen mukaan 360 500 aravavuokra-asunnosta tyhjiä oli vain 0,9 prosenttia. Sen sijaan ongelmana voidaan pitää aravavuokra-asuntojen puutetta. Hakijoiden määrä on koko ajan kasvanut. Ehdottomasti vaikein tilanne on pääkaupunkiseudulla. Seuraavaksi vaikeimmat alueet ovat Tampere, Oulu, Turku ja Jyväskylä sekä muu

Helsingin seutu. Sama tilanne on nähtävissä asunomisoikeusasuntojonoissa.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys on siis asukkaiden kannalta tervetullut ratkaisu ja sitä voidaan Asuntorahaston kannalta pitää myös järkevänä, koska se taannee kyseeseen tulevissa tapauksissa sen, että nämä taloyhtiöt pysyvät kunnossa. Mutta tämä muutos on rikka rokassa Asuntorahaston tilanteen vaikeutumisessa.

Viime aikoina onkin useissa eri yhteyksissä esitetty asuntopoliittisten linjausten muutosehdotuksia, jotka tähtäävät sosiaalisen asuntorakentamisen lopettamiseen ja asuntokysymysten jättämistä yksin markkinavoimien hoidettavaksi. Näistä voin nimetä valtiovarainministeriön valtion antolainojen koronmuodostusta selvittäneen työryhmän ehdotukset, jotka koskevat valtion suoran lainoituksen lopettamista tai ainakin merkittävää supistamista. Samanlaisia ehdotuksia sisältyy myös kauppa- ja teollisuusministeriön rakentamisen elinkeinopolitiikan työryhmän mietintöluonnokseen.

Näissä kahdessa mietinnössä on lähtökohta se, ettei varsinaista asuntopoliittista tuentarvetta ole korkojen laskiessa. Tämä ei pidä paikkaansa. Myös ympäristöministeriön kilpailuttamistyöryhmän ehdotuksessa on sellaisia esityksiä, jotka toteutuessaan vaikeuttaisivat aravavuokra- ja korkotukiasuntojen tuotantotavoitteiden toteutumista. Uskon, että meistä sosialidemokraateista eivät kirstunvartijat tule saamaan kaveria kyseessä olevien pyrkimysten toteuttamiseen.

Sinänsä todella tervetullut ja hyvä korkojen lasku on johtanut siihen, että pelkästään ylimääräisiä aravalainojen suorituksia maksettiin viime vuonna reilusti yli 2 miljardia markkaa. Näistä suurin osa oli henkilökohtaisia eli omistusaravalainoja eli noin 1,8 miljardia markkaa. Toiminta on tietysti maksajien osalta täysin järkevää ja hyväksyttävää, mutta siihen liittyy se ongelma, että eduskunnan viime kaudella päättämä aravalainojen arvopaperistaminen ja sen hoito vaikeutuvat, koska takaisinmaksettujen lainojen osalta täytyy tehdä uusia siirtoja.

Suurin ongelma on kuitenkin se, että tilanne johtaa jo arviolta 5—7 vuodessa Asuntorahaston lainoituspääoman hiipumiseen. Tämä olisi vältettävissä sillä, että valtiovarainministeriö myöntäisi sen tosiasian, että alentamalla aravalainojen korkotasoa vastaamaan markkinakorkoja sekä lainansaajien, vuokralaisten että Asuntorahaston tilanne järkiintyi ja helpottuisi eikä jälleen kerättäisi paineita sille, että valtion talousarviossa olisi osoitettava todella merkittävästi rahaa

asuntotuotannon ja peruskorjaamisen turvaamiseen.

En voi tulkita valtiovarainministeriön järkeä päisyyttä muutoin kuin siten, että ainakin valtiovarainministeriössä lämmitellään jälleen kerran ajatusta siirtää Asuntorahaston varoja muuhun kuin asuntosektorin käyttöön. Ilmeisenä pyrkimyksenä lienee myös siirtää asuntorahoitusvastuu valtiolta kokonaan rahoituslaitoksille, vaikka valtion tukeman rakentamisen rahoitus voidaan toteuttaa asunnonravitsejoitten ja valtion kannalta paljon taloudellisemmin aravalainoituksen ja Asuntorahaston nykyisten toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Samaan sarjaan lasken myös Postipankin pääjohtajan ehdotukset Postipankin ja Asuntorahaston toimintojen yhdistämisestä. Esityksen tavoitteena on pelkästään Postipankin pääomien lihottaminen, mikä johtaisi aravalainoituksen ja asuntorakentamisen loppumiseen.

Sosialidemokraattinen asuntopoliittika tarkoittaa minulle sitä, että valtion tuen myöntämistä asuntotuotantoon jatketaan kohtuuhintaisen, tarvetta vastaavan ja tasaisen asuntotuotannon varmistamiseksi. Valtion tukemassa asuntorakentamisessa tulee myös säilyttää hinta- ja laatuohjaus.

Arvoisa puhemies! Asuntopoliitikassa olisi toki monia muitakin ajankohtaisia, käsittelemisen arvoisia kysymyksiä. Näen kuitenkin, että esille ottamani asiat liittyvät niin kiinteästi käsiteltävänä olevaan lakiin, että niiden huomioon ottaminen tässä yhteydessä on välttämätöntä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aravavuokralat ovat olleet taloudellisesti heikossa kunnossa ja se on itsestään selvä asia ollut jo vuosikymmenet, että näin tulee tapahtumaan. Ed. Kautto kai muistaa joskus kymmenen vuotta sitten, kun toisessa lakivaliokunnassa käsiteltiin näitä asioita, totesin, että jos poliittisista syistä esimerkiksi vuokrataso painetaan niin alas, ettei niistä kerry pääoman lyhennyksiä eikä edes korkoja, vaan korot joudutaan jatkuvasti pääomitamaan, niin se on hyvin lyhyt poliittinen voitto, vaikka seuraavissa vaaleissa Vantaalla voi olla esittämässä, että me olemme tehneet tällaisia päätöksiä, että saatte halvalla asua. Jossakin vaiheessa ne iskevät takaisin. Kyllä sen tietää yksityisenkin ihmisen taloudenhoidosta, että jos korot aletaan liittää pääomaan, kyllä hetken kuluttua huudetaan apua johonkin suuntaan.

Eikös ed. Kautto nämä puheet aikanaan moineen kertaan esittänyt ja ala nyt pikku hiljaa

korvaantua — vaikkei nyt yksinomaan ole tästä kysymys, mutta kuitenkin saman tyyppisistä asioista. Tällainen poliittinen hyysääminen tässä mielessä ja etujen tavoittelu, että saadaan ihmisille halvalla asuntoja, liian halvalla, se iskee joskus korvalle ja sitten huudetaan taas valtiota apuun.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ratkaisua tehty kymmenen vuotta sitten, koska silloin esimerkiksi minä en ollut vielä tässä talossa töissä, siitä on noin 6—7 vuotta, kun pääomittamisratkaisu tehtiin. Silloin jo arvostelimme tätä jyrkästi. Olin henkilökohtaisesti esimerkiksi sitä mieltä, että tulos tulee olemaan se, että vaikeuksia riittää, niin kuin on osoittautunutkin käytännössä.

Mutta, jos ed. Aittoniemi yhtään ymmärsi puhumani, niin kerroin myös sen, miten tilannetta on näiltä osin korjattu. Se, mikä on tällä hetkellä vaikeus, ei liity puhtaasti pääomittamiseen ja siitä johtuviin seurauksiin, vaan nimenomaan siihen, että aravalainat on säilytetty sillä edullisella korkotasolla, millä ne myöntämishetkellä olivat. Mutta kun yleinen markkinakorkotasoo on tullut alemmaksi, niin tilanne on se, että tällä hetkellä aravalainojen korot ovat korkeammat kuin muutoin saatava lainakorko. Ja se vaikuttaa tilanteeseen, missä tällä hetkellä ollaan.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Tämä laki vuokratololainojen lainahtojen muuttamiseksi antaa lisäaikaa myös pohtia tätä aivan perustavan laatuista ongelmaa eli Valtion asuntorahaston varainhankintaa. Vastaus on löydettävä siihen kysymykseen, millä tavoin Valtion asuntorahaston varainhankinta hoidetaan, jotta asuntolainoittaminen on pitkällä tähtäimellä myös rahoituksellisesti vakaalla pohjalla.

Kuten ed. Kautto totesi, ongelma arvopaperistamisessa on ollut siinä, että nykyisin korkotasoo on niin alhainen, että aravalainoja on vaihdettu tavallisiin asuntolainoihin ja maksettu pois. Korkoerot ovat olleet jopa useita prosentteja. Jos Valtion asuntorahaston varainhankintaa jatkossa halutaan ylläpitää arvopaperistamisen avulla, vääjäämättä aravalainojen korkoja on laskettava. Valiokunnan mietinnössäkin tähän suuntaan viitataan, vaikka sitä ei suoraan kirjoitettu sinne auki.

Toivonkin, että asuntoministeri ja valtiovarainministeriö pohtivat, millä tavalla Valtion asuntorahaston varainhankinta saadaan järkevämälle pohjalle. Tämä lakiesitys antaa todellakin vain tekohengitystä, mutta perusongel-

maan tulee pureutua. Valtion asuntolainoitukseen rahoituksen periaatteet pitää saada kestäviksi, ja tilkkutäkkimäinen lainsäädäntö on yhtenäistettävä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin ed. Lindén totesi, valiokunnassa tästä asiasta keskusteltiin ja valiokunta yksimielisesti näihin ed. Lindénin ja myös aikaisemmin ed. Kauton esiin tuomiin mielipiteisiin yhtyi. Nimenomaan vanhojen aravalainojen korkoon, joka on enimmillään 8,5 prosenttia eli selvästi markkinakorkoa suurempi, valiokuntakin todella toivoo paneuduttavan tämän tilanteen muuttamiseksi. Mietinnössä tämä asia tulee kyllä ilmi tästä itse tekstistä, vaikka aivan oikein, kuten ed. Lindén sanoi, siihen ei ole varsinaisesti pureuduttu, koska itse hallituksen lakiesitys ei koskenut tätä asiaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Kauton kanssa niin harvoin saa keskustella ja se on niin ihastuttava asia, että täytyy hänelle vielä todeta, että oli siitä kymmenen tai seitsemän vuotta, joka tapauksessa silloin selkeästi totesin sen, että aravalainoitettua asuntotuotantoa ei voi rakentaa tyhjän päälle. Sen täytyy saada ne tulot, jotka tarvitaan pääoman lyhentämiseen ja ainakin korkojen vuosittaiseen maksuun, että ne eivät ala nostaa pääomaa.

Mitä tulee nykyisin korkojärjestelmään, niin kyllähän minullakin oli peruskorkoista lainaa ja on vieläkin. Silloin, kun markkinakorot riehuiivat 18 prosentissa ja minä sain 7 prosentilla lainaa, totta kai minä olin hirmuisen tyytyväinen. Tänä päivänä minä olen huonommassa asemassa. Markkinoilta saa markkinakoroilla halvempaa lainaa kuin minulla on peruskorkoisena. Kyllähän minäkin mielelläni vaihtelin. Yhtäkkiä vaihdettaisiin. Nyt markkinalainoja saataisiin 5 prosentilla, ja kun markkinalainojen korko nousee pikkasen korkeammaksi, hyvin äkkiä vain pankinjohtajan puolelle, että ”olen kansanedustaja Aittoniemi, hyvää päivää, siirrettäiskö taas sille toiselle puolelle, kun se on hiukan edullisempaa”. Ei tällaista peliä voida yhteiskunnassa pelata. Riskit ovat riskejä ja sillä siisti.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Haluan vielä puuttua siihen, että tällä hetkellä Asuntorahastossa ei ole ongelmana se, ettei sinne tulisi riittävästi rahaa, vaan ongelma on nimenomaan se, että tällä hetkellä sinne tulee liikaa rahaa eli

näitä lainoja ja korkoja maksetaan etukäteen, jolloin tavallaan rahaston pitkäaikainen lainoitus- ja rahankäyttöjärjestelmä menee sekaisin sekä omistusravien että vuokra-asuntojen puolelta. Tämä on se ongelma.

Mutta kun puhutaan Asuntorahaston rahoitusmahdollisuuksista ja sosiaalisesta asuntotutannosta jatkossa, onkin katsottava pidemmällä kuin parin vuoden tähtäyksellä tätä kysymystä. Tämä ongelma, mikä nyt liittyy näihin korkoihin, on tähän liittyvä asia. Ajatellen sitä, miten jatkossa tullaan asiaa hoitamaan, niin ellei nyt tähän voida puuttua ja löytää ratkaisua, jatkossa rahaston varat tulevat tyhjenemään niin, että niitä joudutaan lisäämään valtion budjettiratkaisulla. Muutoin ei ole, mistä antaa tai mistä ottaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 265/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä lakiesitys hallitukselta, ja siihen ovat yhtyneet kaikki tahot todeten juuri saman asian liittyen myös kaikkien asiantuntijoiden kuulemiseen. Asia liittyy siihen, että öljysuojarahaston pääomaa nostetaan 20 miljoonasta markasta 40 miljoonaan markkaan ylärajan osalta ja alarajaakin nostetaan 10:stä 20 miljoonaan. Tällä rahastolla on tarkoitus turvata rahoitus öljyn saastuttamien alueiden kunnostamiseksi silloin, kun saastuttamisen aiheuttajaa ei saada selville tai tavoiteta taikka tämä ei kykene vastaamaan puhdistamisen kustannuksista eikä saastuneen alueen haltijaa voida kohtuudella velvoittaa puhdistamaan aluetta.

Siis arvoisa puhemies! Hyvä esitys hallitukselta, ja ympäristövaliokunta on siihen mietinnössään yhtynyt.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Tämä esitys sinänsä on tietysti hyvä. Mutta on yksi asia, jonka olisin toivonut tässä yhteydessä myös tulleen järjestykseen, eli se että ei vain öljyn vaan myös muiden maaperään päässeiden vaarallisten aineiden puhdistaminen voitaisiin hoitaa siten, että siitä aiheutuvat kustannukset on taattu. Useinhan on se tilanne, että ns. syyllistä ja sitä, jolle maksu kuuluisi, ei enää löydy, koska vahinko on voinut tapahtua jo jopa kymmeniä vuosia ennen sen ilmituloa.

Tässä yhteydessä haluan nimenomaan korostaa sitä, että ympäristöministeriön tuleekin mahdollisimman pikaisesti saattaa laajemmin nämä korvauskysymykset säälliseen järjestykseen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tuohon mennäkseni, mihin ed. Kautto viittasi, nythän puhutaan öljysuojarahastosta ja öljyvahingoista. Ed. Kautto ilmeisesti tarkoitti myös muita vahinkoja, esimerkiksi Kärkölen fenolionnettomuutta ja muita teollisuuden ympäristöön jättämiä jäämiä ja maaperän saastuttamista. Viittaan tässä KY5-valmistamiseen, samaan, mitä oli Kärkölässä, eli puun kyllästämiseen ja suojaamiseen käytettävää kemikaalia, jota poltettaessa syntyy dioksiinia ja furaania. Viittaan tässä siihen, että esimerkiksi Kymijoen pohjoisen osan teollisuus ja nimenomaan Kuusankoskella Kymi-yhtiö valmistessaan KY5:tä on aikaan saanut Kymijoen vahvan saastumisen, samaan, rantasedimenttien saastumisen dioksiinilla ja furaanilla.

Tämän tyyppisiä asioita, arvoisa puhemies, on todella aiheellista ympäristöministeriölle lainsäädännönkin suhteen viestittää, tähän yhdyin, ja tätä varmasti valiokunnankin sopii edelleenkin miettiä. Tällainen saastuttaminen on hyvin voimakasta. Dioksiinien vaikutus esimerkiksi merialueen sedimentteihin on tutkimuksessa todettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Lakialoite laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 7/1997 vp (Markku Pohjola /sd)

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Oikeudenkäyntikuluja koskevat lainkohdat uudistettiin vuonna 1993. Muutoksen pääasiallisena tarkoituksena oli saada turhat oikeudenkäynnit vähenemään. Tämän vuoksi hävinnyt osapuoli velvoitettiin korvaamaan vastapuolensa täysimääräiset oikeudenkäyntikulut.

Kun niin ikään samoihin aikoihin uudistettiin koko riita-asiain oikeudenkäyntimenettely, jossa oikeuden puheenjohtajan rooli muuttui oikeudenkäyntiä ohjaavasta passiiviseksi ja neutraaliksi jättäen oikeudenkäynnin tyystin osapuolten asiaksi, on tästä toisaalta ollut seurauksena, että harva maallikko uskaltautuu ilman lakimies-apua ryhtyä ajamaan asioitaan tuomioistuimessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan hävinnyt osapuoli joutuu maksamaan voittajalle keskimäärin 19 000 markkaa oikeudenkäyntikuluna. Riita-asioiden määrä onkin romahdusmaisesti laskenut. Oikeusministeri ilmoitti kyselytunnilla, että riita-asioiden määrä on pudonnut 60 000:sta 6 000:een ns. pääkäsitteilyyn menevään juttuun vuodessa.

Johtiko vuoden 1993 oikeudenkäyntikuluja koskeva uudistus äärimmäisyydestä toiseen vai onko todella niin, että vain ihmisten turha kärejönti karsiutui? Käsitykseni on, että lapsi huuhoutui pesuveden mukana. Ihmiset ovat joutuneet eriarvoiseen asemaan lain edessä. Rikkaat ja ne henkilöt, jotka saavat ns. maksuttoman oikeudenkäynnin, voivat ikään kuin riskittä ryhtyä oikeudenkäyntiteitse peräämään oikeuksiaan. Sitä vastoin palkallaan elävä keskivertosuomalainen tuskin uskaltautuu oikeudenkäyntiin, jossa hän on esimerkiksi vain osaksi oikeassa taikka epävarma jutun lopputuloksesta. Onkin ilmeisesti käynyt niin, että suurin osa kansalaisista ei enää ole tasa-arvoisessa asemassa tässä suhteessa lain edessä.

Etä todella näin on, sitä osoittaa mielestäni sekin, että kansalaiset yhä useammin yrittävät turvautua ainoaan ilmaiseen palveluun, eduskunnan oikeusasiamieheen, ja yhä useammin sellaisissa asioissa, jotka kuuluvat tuomioistuimen eikä oikeusasiamiehen toimivaltaan.

Eduskunnan kyselytunnilla oikeusministeri nosti esille sen aikaisemmin vallinneen epäkohdan, että kun tuomioistuimessa oli määrännyt korvattavaksi kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, oikeudenkäyntivastaja tai oikeudenkäyntiasiamies oli siitä huolimatta usein perinyt oman laskutuksensa mukaan huomattavasti yli tuomioistuimen

määrämän palkkion. Näin siis oli aikaisemmin, ennen vuotta 1993.

Mielestäni tämä seikka ei voi olla lainuudistuksen este. Toisaalta käsitykseni mukaan tästä pitäisi huolen asiamiesten ja avustajien välinen kilpailu. Prosessihan on myöskin muuttunut tyystin entisistä ajoista. Toisaalta tuomioistuinten käsitykseni mukaan ovat päteviä määräämään oikeudenkäyntikulut niin, että sekä puhtaat kulut että kohtuullinen palkkio tulevat riittävästi huomioituiksi.

Summa summarum, arvoisa puhemies, tämä lakiehdotus siis tähtää siihen, että tuomioistuin aina viran puolesta joutuisi harkitsemaan kuluksen kohtuullisuuden. Tämä olisi varmin tae käsitykseni mukaan siitä, että ne pysyisivät aisoissa.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Herra puhemies! Erityinen ongelma näissä ed. M. Pohjolan toteamassa oikeudenkäyntikulujen kasvussa on ollut pankkioikeudenkäyntien yhteydessä noudatettu laskutusperiaate. Siinä ovat myös omat konsulit jättäneet valvontavelvollisuuttaan noudattamatta, kun valtion edustajat ovat olleet hyväksymässä asianajotoimistojen selvästi ylimitoitettuja laskuja. On otettu ikään kuin mallia amerikkalaisesta järjestelmästä ja sen todella huokeista palkkioista, ja todella palkkio- ja oikeudenkäyntikulutaso on saattanut nousta kymmenillä prosenteilla ihan vuoden parin sisällä. Tähän on pakko puuttua näiden laskun maksajien.

Tällainen ed. Pohjolan esittämä harkintamallisuus tuomioistuimille on aivan paikallaan. Lisäksi pitäisi harkita paluuta siihen, että silloin kun on syytä oikeudenkäyntiin, on epäselvä tapaus, jossa ehkä osaksi kantajan ja osaksi vastajan näkemykset voittavat, myös kulut voitaisiin niin sanotusti kuitata vanhaan tapaan eikä kaikissa tapauksissa muodollisesti enemmän hävinnyttä osapuolta tuomittaisi korvaamaan kaikkia vastapuolen oikeudenkäyntikuluja. Tässä suhteessa voisi vielä laventaakin ed. Pohjolan sinänsä oikean aloitteen alaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Yhdyn ed. M. Pohjolan arveluiden siihen kohtaan, jossa hän uskoo, että oikeudenkäyntitapausten määrä on laskenut aivan pelkästään siitä syystä, että sellaiset keskituloiset ihmiset, jotka joutuvat itse maksamaan lainmukaisesti myös vastapuolen kulut hävitessään, eivät lähde kerta kaikkiaan oikeuksiaan oikeudessa hakemaan, elleivät ole aivan varmoja siitä, että he voittavat. Se on kyllä suuri aukko oikeusturvassa. Oikeusasia-

miehen virastoon on turha kääntyä. Sieltä ei saa mitään päätöksiä mistään asiasta, malliksi pari kolme, ehkä Södermanin aikaan sai vähän enemmän. Hän puuttui kyllä asioihin. Toisaalta oikeusasiamiehen kädet ovat aika sidotut näissä asioissa.

Yksi ongelma on se, että kun teemme täällä lainsäädäntöä, jatkuvasti yhä enemmän tulee tietyllä tavalla asianajajan läsnäolo pakolliseksi joka asiassa. Pian raastuvanoikeuden tai kärjäoikeuden, sanotaan nykykielellä, ovea ei saa enää aukaista, ellei sitä ole aukaisemassa asianajaja. Heille tehdään mahdottomasti töitä. Missään ei voi esiintyä itse eikä minkään asiamiehen kautta. Tämä myös mahdollistaa tällaisen hirmuisen ja hävyttömän laskutuksen, joka heillä on. Siihen puuttumiseksi ei ole tehty elelläkään sellaisissa tapauksissa, missä valtio on maksamassa asianajajan palkkioita.

Minä sanon, että tarvitaan vanhanaikainen systeemi, jossa juttuja annettaisiin vielä asioitsijoille. En tiedä Helsingistä, olisiko Häkälä nyt sopiva, mutta tarkoitan sitä, että vanhat eläkkeellä olevat poliisimiehet tekivät pikku asianajoja, sellaisia, joissa pakotetaan nykyisin olemaan asianajaja mukana, tekivät sen kohtuullisilla hinnoilla ja huomattavasti paremmin kuin jotkut juopot asianajajat, jotka eivät välitä mitään muuta kuin kouraisevat papereitaan aamulla ja lähtevät kärjäoikeuteen. Sen jälkeen laskutushetkellä ollaan kyllä tarkkoina.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! On erinomaisen hyvä asia, että siviiliammattiltaan kärjätuomari, ed. M. Pohjola kajosi melko tuoreen lain, vuonna 93 säädetyin epäkohtiin, lapsenteihin, nimenomaan seikkaan, että tavallisen kunnollisen kansalaisen, keskituloisen, joka ei pääse maksuttomaan oikeudenkäyntiin eikä toisaalta omista varallisuutta vaan pelkää velkoja, asia jää helposti kunnolla hoitamatta tai hän ei edes lähde prosessiin liikkeelle.

Asialla on kuitenkin kaksi puolta, koska toisaalta samainen vuonna 93 säädetty laki lisäsi siviiliprosessissa aika tavalla asianajajien työtä esivalmisteluineen ja kaikkineen. Liiton säännöt edellyttävät tietynlaista kustannusten tutkimista ja selvittämistä. Toisaalta kannatan ed. Pohjolan esitystä, se kohtuullistaa oikeusturvaa tarvitsevien kustannuksia, kun tuomioistuimien pääsee paimaan sormensa asianajajan ja asianosaisten väliin.

Minusta tuntuu kuitenkin, että oikeusavustajat, asianajajat, kuitenkin ne kustannuksensa

saavat, mitä he tahtovat, vaikka oikeus niitä perillä ja päätöksissään pyrkii kohtuullistuttamaan. Minusta tuntuu, että pallo siirtyykin Asianajajaliitolle ja Suomen oikeudenkäyntiasiamiesyhdistykselle, joissa palkkiojärjestelmiä selvitellään ja pyritään tasapainoon.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Pari kommenttia, ensin ed. Johannes Koskisen ottamiin näkökohtiin. Pankkioikeudenkäyntien oikeudenkäyntikulut todella ovat olleet tavallisille kansalaisille käsittämättömän suuria, mikä on johtunut juuri siitä, että tuomioistuin ei ole voinut viran puolesta puuttua niihin, kun asianajajat ikään kuin ovat ne hyväksyneet tai olleet vaiti toistensa laskutuksesta.

Toisaalta tämä lakiehdotukseni, viran puolesta tapahtuva kohtuullistuttaminen, pitää sisällään sen ed. Johannes Koskisen huomion, että asiat ja kulut voidaan tietyissä tapauksissa kuitata. Se on hyvin tärkeä periaate ja se mahdollistuu juuri tällä.

Kolmas kommentti: Ed. Vähänäkki aivan oikein kiinnitti huomiota asianajajien asemaan. Mielestäni on asianajajienkin edun mukaista, että niin sanotut tavalliset kansalaiset prosessavat niissä asioissa, jotka ovat heille tärkeitä, ettei prosessi jää vain kahden ääripään, tavallaan niiden käytäväksi, jotka ovat maksuttoman oikeudenkäynnin varassa, taikka vain varakkaiden ihmisten varaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tässä asiassa on hyvin syvälinen periaate kysymyksessä, se, saako myös köyhempi ihminen oikeusturvan toteuttamaan, saako sen oikeuden, mitä Suomen lain mukaan pitää saada. Siinä mielessä ed. M. Pohjola on käynyt hyvään asiaan käsiksi aloitteessaan. Se on ollut hyvä menettely, mikä sovittelussa on tuonut hyvin paljon ratkaisuja, jotka eivät ole menneet käräjiin asti. Mutta miten paljon on sellaisiakin juttuja, jotka ovat jääneet nostamatta köyhyyden takia, sen takia, mitä se maksaa, sitä ei kukaan tiedä.

Jos asia menee, niin kuin ed. M. Pohjola puheessaan totesi, oikeusasiamiehen tai oikeuskanslerin kautta, se on hyvin pitkä ja kivinen tie. Yleensä tahtoo olla, että ensimmäinen päätös ei muutu kovin herkästi oikeusasiamiehen kansliassa. Sen takia toivoisi jatkoa ajatellen, että tämä otettaisiin vakavasti sillä tavalla, että kohtuullistettaisiin tätä menettelyä ja samaten asianajajien palkkioita. Siihen pitäisi päästä jollakin tavalla puuttumaan, vaikka eletäänkin vapaassa

kilpailussa. Todellista vapauttahan ei oikeastaan sen asiakkaan kannalta ole olemassa. Loppulas-kuun, mikä se onkin, ei loppujen lopuksi se ihminen voi vaikuttaa, koska urakkatarjoustahan ei pysty pyytämään, paljonko juttu maksaa, ja se kilpailutettaisiin. Siinä mielessä kilpailu ei toimi siinä. Jonkinlainen lainsäädäntö pitäisi saada enimmäishdoista myös palkkioiden osalta, jokin kohtuullistamisjuttu kuitenkin perittäviin palkkioihin.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Haluaisin myös tukea ed. M. Pohjolan lakialoitetta ja sen etenemistä asiallisesti valiokunnassa. Mielestäni on varsin monia sellaisia lakialoitteita tämänkin eduskunnan aikana laitettu vireille, joilla on erittäin perusteltu, tärkeä pohja niiden etene-
misen vauhdittamiseksi ja perusteluksi sille, että myös valiokunnassa niitä käsiteltäisiin varsin nopeasti ja ne menisivät sillä tavalla eteenpäin ja tulisivat myös myöhemmin tänne jälleen käsitte-
lyyn. Omalta osaltaan tämän tyyppiset perustelut lakiesitykset vahvistaisivat kyllä eduskunnan asemaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Lakialoite laiksi rikoslain 6 luvun 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 8/1997 vp (Jaakko Laakso /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä lakialoite pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Tiusanen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Tiusasen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laiksi alueiden kehittämise- stä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 10/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.39.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

